

TREŚĆ

I

Strony 7–47

Motyw narratorki: sprzeczność między osądami osób współczesnych i potomnych na temat Christiany a świadectwem, jakie sama sobie wystawia. Kim była ta kobieta? — Śladem jej życia. — Pochodzenie Christiany Vulpius; jej przodkowie, pastory z Turyngii. Ojciec: prawnik w Weimarze, dziesięć lat zabiegów o zatrudnienie przy dworze księżęcym. — 1765: podróż szesnastoletniego Goethego przez Turyngię. — Weimar 1765, w roku narodzin Christiany — Bieda w rodzinie. — 1771: Śmierć matki — nieurodzaj, klęska głodu. Christiana dziecko: prawdopodobne place zabaw, weimarskie studnie, szkoła. — Goethe jako student w Strasburgu. — 1774: Ponowne małżeństwo ojca Christiany. — 1774: Goethego *Cierpienia młodego Wertera*. — 1775: Carl August regentem, zaproszenie autora *Wertera* do Weimaru.

II

Strony 49–99

7 listopada 1775: Goethe przybywa do Weimaru. — Christiana Vulpius ma dziesięć lat. — Nadzieje ojca w chwili objęcia rządów przez młodego księcia. — Jej brat Christian August uczęszcza do gimnazjum. — Ilustrowana opowieść czternastoletniego Christiana Augusta. — Jesień 1781: brat studiuje prawo w Jenie. — 1762: urzędowe przewinienie ojca, zwolnienie z pracy — śmierć macochy — bieda. — Christiana uczestniczy w zdobywaniu środków utrzymania, praca w warsztacie modystek Caroliny Bertuch i Augusty Slevoit. — 1783: Wyrok na dzieciobójczynię Annę Catherine Höhn, ścięcie mieczem 23 listopada 1783 r. w Weimarze; osiemnastoletnia Christiana wśród oglądających, Goethe jako odpowiedzialny minister. — 1784: Christiana i Christian August Vulpius uzyskują prawa obywatelskie miasta Weimar. — 1786: Śmierć ojca. — Brat jako pisarz, jego *Glossarium dla wieku XVIII*. — Pomoc dzięki Goethemu; z chwilą jego podróży do Włoch Vulpius stracił wszelkie wsparcie.

III

Strony 101–150

Goethego *niepodzielna egzystencja* we Włoszech; przeżycia seksualne; *legitymuje się znów jako żywy*. — Powrót do Weimaru w roli artysty i gościa. Poczucie obcości, napięcia w stosunkach z Charlotte von Stein. — Początek lipca 1788: spotkanie z Christianą Vulpius; romans skrywany przez trzy kwartały roku. — Romans wychodzi na jaw. — Zerwanie z Charlotte von Stein. — Cięża Christiany, jej obawa przed karą z powodu *antycypowanego współżycia*. — Prowokacja: Decyzja Goethego o współżyciu w wolnym związku. — Kara wymierzona przez Dwór: wyprowadzka przed bramy miasta do Domu Myśliwskiego. — Narodziny syna Augusta 26 grudnia 1789 roku. — Kryzys Goethego, ponowna podróż włoska. — Tęsknota za *pozostawionym Erotico* i *małym stworzeniem w powijakach*. — Christiana w Weimarze, Seidel jako gospodarz domu. — Podróż Goethego w roli osoby towarzyszącej księciu podczas manewrów na Śląsku. — 1790 — 1791: szczęśliwe życie, pomyślna praca w Domu Myśliwskim. — Malarze Lips i Meyer portretują Christianę. — Druga cięża: 14 października 1791, martwy płód. — Lato 1792: przeprowadzka do domu przy Frauenplan.

IV

Strony 151–210

1792: Goethe z księciem Carlem Augustem w kampanii przeciw Francji; jego listy do Christiany, jej dzień powszedni w Weimarze. — Powrót. — Cięża. — Latem 1793 roku. Goethe uczestniczy w oblężeniu Moguncji. — Pierwsze zachowane listy Christiany. — Narodziny córki Caroliny 21 listopada 1793 r., jej śmierć 3 grudnia 1793 roku. — Zakończenie prac nad przebudową domu przy Frauenplan. — Reprezentacyjny charakter domu. — Rozdzielenia strefy publicznej i prywatnej: Goethe jako *inny człowiek* z Christianą, ona w tle jako *gospodyni Goethego*. — Jesień 1794 roku: początek przyjaźni Goethego z Schillerem, produktywność Goethego: *uczynił (...) mnie Pan znów poetą*. — Goethe przenosi swoje miejsce pracy do Jeny; dla Christiany drugi dom do obsługi. — Lata bolesnego procesu nauki, w konfrontacji z *dziełem* musi ustąpić na dalszy plan. — Lato 1795 roku: Publikacja *Elegii rzymskich*. — 30 października 1795 roku: narodziny czwartego dziecka, syna Carla, jego śmierć 16 listopada 1795 roku — Rozdzielenie sfer życiowych: Goethe z Schillerem i jego rodziną, ponowne zbliżenie się do pani von Stein, syn August u Charlotty, Christiana z bratem, ciotką, krewnymi. — Jej wstawianie się za *weimarską nędzą*. — Goethe i jego matka, sprzedaż domu rodzinnego we Frankfurcie. Goethe ubiega się o wdowią rentę dla Christiany.

V

Strony 211–265

Goethe pozwala uczestniczyć Christianie w postępie swych prac. Jej niezadowolenie z powodu jego nieobecności, ingerencje w jego prace, protest przeciw planowanej przezeń podróży do Włoch. — 24 lipca 1797 roku: sporządzając testament, Goethe zabezpiecza materialnie Christianę Vulpius i syna. — Wspólna podróż do Frankfurtu do matki. — Christiana i August wracają do Weimaru, Goethe podróżuje w kierunku Włoch; jej skargi, jego decyzja powrotu: *Jedynie wy mnie potrzebujecie, cały pozostały świat może się beze mnie obyć*. — Goethe czuje się w swojej pracy krępowany. — Zamiary rozstania. — Lęki Christiany. — Opinie osób trzecich na temat „dzikiego małżeństwa” Goethego. — Napięcia. — Majątek ziemski. — Cezura w listopadzie 1798 roku: Oznaki nowego uregulowania ich związku. — Maj 1899 roku: podróż do Lipska jako utrzymywana w tajemnicy podróż poślubna. — Christiana i weimarczycy: *stają się coraz bardziej nieufna wobec wszystkich ludzi*. — Początek 1801 roku: Choroba zagraża życiu Goethego, opiekunka Christiana. — Pobyt z synem w Bad Pyrmont dla rekonwalescencji. — Goethe legitymizuje syna, *przywara jego urodzenia* zostaje z niego zdjęta, otrzymuje nazwisko ojca. — Christiana pozostaje niezamężna, *demoiselle Vulpius*. — Stosunek Augusta do matki. — Napięcia między Goethem i Schillerem. — Przyjaźń Christiany z Heinrichem i Nikolausem Meyerami.

VI

Strony 267–320

16 grudnia 1802 roku: urodziny córki Kathinki, jej śmierć 19 grudnia 1802 roku. — 1803: Goethe coraz bardziej *uprzykrzony, zupełny hipochondryk*, ataki ze strony zwolenników Kotzebuego, niepowodzenia w teatrze, napięcia z Schillerem, wsparcie ze strony Christiany. — Jej kuracyjny pobyt w Bad Lauchstädt: *czuję się tak, jakby znów wstąpiło we mnie nowe życie*. — Syn w szkole, Riemer nowym guwernerem. — Christiana i Nikolaus Meyer. — 1805: Ciężka choroba Goethego. — Śmierć Schillera. — *Turyngia wypełnia się żołnierzami*. — Christiana: *W ciągu całego dnia nie znajduję ani chwili, aby dojść do siebie*. — Śmierć siostry Christiany 7 stycznia 1806 roku, śmierć ciotki 1 marca 1806 roku. — Samotność Goethego i Christiany po śmierci bliskich im ludzi. — Goethe poszukuje sposobu na rozpoczęcie nowego życia. — Oddzielne wyjazdy na kuracje, on w Karlsbadzie, ona w Bad Lauchstädt. — Noc z 14 na 15 października po bitwie pod Jeną, zagrożenie życia. — Goethe: *Moją największą troską... były moje papiery*. — 19 października 1806 roku: ślub w zakrystii kościoła św. Jakuba w Weimarze; wygrawerowanie daty bitwy na obrączkach ślubnych. — Reakcja opinii publicznej na zawarcie małżeństwa. — Goethe interpretuje zwycięstwo Napoleona, układa na nowo swoją egzysten-

cję, buduje ją na podstawach prawa cywilnego. — Zabiegi o uzyskanie pełnych praw do domu przy Frauenplan.

VII

Strony 321–378

Christiana jako *Pani Tajna Radczyni von Goethe*, nasilanie się uprzedzeń wobec niej. — Sposób Goethego na nowe życie po zawarciu małżeństwa: wielomiesięczne pobyty w Czechach bez niej, zainteresowanie młodymi kobietami. — 1807 rok: Christiana odwiedza teściową we Frankfurcie. — Bettina Brentano w Weimarze — Śmierć Kathariny Elizabethy Goethe 13 września 1808 roku, Christiana jedzie ponownie do Frankfurtu w celu uregulowania spraw spadkowych. — Namiętne zainteresowanie Goethego Silvią von Ziegesar. — Zgryzoty dyrektora teatru. — Christiana jako rozjemca. — Zima 1808 roku: Goethe angażuje się na rzecz uznania żony w szlacheckich kręgach Weimaru: *Moja obecna egzystencja jest zupełnie inna niż kiedyś*. — Artyści Bardua, Raabe i Weißer portretują Christianę. Nikolaus Meyer ponownie w Weimarze. — Awans brata Christiany. — 1809: Goethe pracuje nad *Powinowactwami z wyboru*, Christiana i jej towarzyszką Carolina są pierwszymi czytelniczkami. — Rok 1810: Napięcia. — Siedmiomiesięczna nieobecność Goethego. — Christiana o jego flircikach: (...) *nie zapomnij tylko, proszę o swym najstarszym flirciku, pomyśl też czasami o mnie*. — Rok 1811: konflikt między Christianą von Goethe i Bettiną von Arnim, w następstwie Goethe odwraca się od Bettiny. — 1812: Podróż do Czech, Goethe w Cieplicach jako lektor cesarszej, Christiana z damą do towarzystwa w Karlsbadzie.

VIII

Strony 379–420

Wojna — traumatyczny rok 1813. — Goethe ucieka do Czech, Christiana w Weimarze zajęta kwaterunkami. — 12 lipca 1813 roku: rocznica ślubu, Goethe obchodzi ją w Karlsbadzie „po cichu”; po powrocie wiersz *Znalazłem* jako prezent dla Christiany. — Bitwa narodów pod Lipskiem, uciekające oddziały napoleońskie i tropiący ich zwycięzcy w Weimarze, znów zagrożenie życia. — „Patriotyczne Stowarzyszenie Kobiet” w Weimarze. — Książę wzywa ochotników do wojny przeciw Napoleonowi. — Zgłasza się August von Goethe. Goethe przeciwdziała powołaniu syna do wojska. — Rok 1814: wiosenny pobyt Christiany i Goethego w Bad Berka. — August von Goethe wyzwany na pojedynek, załagodzenie sprawy dzięki dyplomatycznym zabiegom ojca. — Jesienna podróż Goethego w okolice Renu i Menu, znajomość z Marianną von Willemer. — Odrodzenie inwencji twórczej w *Dywanie Zachodu i Wschodu*, Goethe „odmłodzony”. — Christianę opuszczają siły, jej choroba. — Pobyt na

kuracji w Bad Berka. — Styczeń 1815 roku: atak apopleksji, Christiana o dwie piędzi od śmierci.

IX

Strony 421–478

Rok 1815: ponowna podróż Goethego w okolice Renu i Menu. — Namiętne uczucie do Marianny Willemer. — Christiana z madame Kirsch w Czechach na kuracji, stany depresyjne. — Przerwa w korespondencji, jej samotność. — Pojednawcze listy Goethego z sierpnia, wysyłane z Frankfurtu i Heidelbergu. — Jesień w Weimarze: Goethe *żwawy, wesóły i zdrowy jak nigdy od dziesięciu lat*, nasilenie pracy. — Ostatnie półroczcie życia Christiany, jej zapiski w dzienniku od 1 stycznia do 30 maja 1816 roku: czas spędzany z Goethem, posiłki, wizyty w teatrze, przejażdżki na spacer; i spędzanie oddzielnie życie: Christiana z jej krewnymi i przyjaciółmi aktorami. — Dom i gospodarstwo w mocnych rękach. — Jej stosunek do służby. — Jej dzień powszedni. — Goethe jako Tajny Radca Dworu *podczas uroczystości składania hołdu*, Christiana jako *ministrowa stanu*. — Goethe w Jenie. — 29 maja: Christiana ponownie przechodzi atak apopleksji. — Ostatnie dni. — Śmierć 6 czerwca 1816 roku. — Kobieta czuwająca przy zwłokach. Pogrzeb 8 czerwca. Milczenie Goethego na temat Christiany po jej śmierci. — Jej zaniedbany grób na cmentarzu przy kościele św. Jakuba. Grobowiec rodziny Goethe na Weimarskim Camposanto wzniesiony przez synową Goethego Otylię. — Towarzystwo im. Goethego w Weimarze buduje w 1888 roku na cmentarzu św. Jakuba grobowiec dla upamiętnienia żony Goethego. Christiana w energetycznym polu twórczej produktywności Goethego — zgodne z nią jej własne usposobienie — *być szczęśliwym i pogodnym stworzeniem, które dzień po dniu radzi sobie w wyznaczonym mu ciasnym kręgu egzystencji*.

Posłowie

Strony 479–481

Indeks osób

Strony 483–494

Bibliografia

Strony 495–503

Spis ilustracji

Strona 504

Nota bio- bibliograficzna

Strony 505–506